

Podsumowanie sesji poświęconej księdzu profesorowi Witoldowi Benedyktowiczowi

Summary of the session dedicated to rev. professor Witold Benedyktowicz

Szanowni Państwo!

Zbliżamy się ku końcowi sympozjum poświęconego ks. sup. prof. dr. hab. Witoldowi Benedyktowiczowi. Bardzo dziękuję wszystkim wykładowcom za merytoryczne wystąpienia i odświeżenie naszej pamięci o życiu i dziele śp. ks. prof. Witolda Benedyktowicza.

Wsluchując się w prelekcję pierwszego referenta, ks. sup. Zbigniewa Kamińskiego, zauważyć można było, że Witold Benedyktowicz to postać o bogatym i urozmaiconym życiorysie. Był przecież uczestnikiem różnych historycznych, politycznych, społecznych, kościelnych, duchowych i teologicznych przełomów. W wielu tych aspektach sam był przełomowym, innowacyjnym, opiniotwórczym uczestnikiem przemian, których przyszło mu doświadczać. W kontekście swych życiowych zawirowań wymownym i inspirującym staje się tytuł jego pracy doktorskiej: „Idea przełomu w metodyzmie”. Autor przedstawia w niej koncepcję metodystycznej duchowej przemiany w świetle ewangelickiej myśli teologicznej.

Zagadnienia nawrócenia, odrodzenia, dążenia do ‘doskonałości w miłości’ stanowiły integralną część jego teologiczno-pastoralnego działania,

¹ Ks. bp dr Edward Puślecki, Honorowy Zwierzchnik Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP.

a tym samym chrześcijańskiego profilu i osobistego świadectwa. Mimo wielu życiowych zakrętów pozostał wierny duchowej przemianie, której doświadczył w zetknięciu z Jezusem Chrystusem zwiastowanym przez przedstawicieli Kościoła Metodystycznego w czasie II wojny światowej.

W. Benedyktowicz był człowiekiem, który swym dorobkiem naukowym znacznie wyrastał ponad i poza własne konfesyjne opłotki. Co zdawało się być oczywistym owocem jego konwersji i późniejszego świadectwa. Metodyzm w swej istocie był i jest ekumeniczny, otwarty i ireniczny wobec wyznaniowo zróżnicowanych środowisk. Jego teologiczne świadectwo miało, konfesyjnie rzecz ujmując, charakter protestancki, ewangelicki, ekumeniczny, a tym samym powszechny. Swe poglądy zwiastował, nie narzucając ich innym, ale inspirując do pogłębionych przemyśleń nad życiem Jezusa Chrystusa i własnym. W tym procesie potrzeba dążenia do i zwiastowania pokoju odgrywały rolę szczególną.

Właśnie o tej tematyce w okresie zimnej wojny między Wschodem a Zachodem mówił drugi referent, znamienity teolog bp prof. Marcin Hintz. Przypomniawszy, że ks. prof. W. Benedyktowicz uzyskał habilitację za pracę napisaną właśnie z zakresu chrześcijańskiej ireneologii. Jak celnie zauważył prelegent, teologia pokoju przed Księdzem Profesorem nie była zbyt rozeznawana i rozpatrywana na polskim gruncie kościelnym i społecznym. Profesor wprowadził nową terminologię w tym zakresie opartą na zapisach Starego i Nowego Testamentu oraz współczesnych mu nurtów irenicznych różnych tradycji chrześcijańskich.

W życiu chrześcijanina oraz Kościoła pojęcia takie jak 'pokój' i 'sprawiedliwość' powinny przynależeć do siebie, wzajemnie się przenikać i uzupełniać, co w tamtych czasach nie było sprawą łatwą do realizacji. Chrześcijanie konstytuują swą tożsamość duchową wszędzie tam, gdzie pokój i sprawiedliwość są doświadczane. Duchowość jest wyrazem Bożej obecności w życiu człowieka, przynoszącą z sobą te właśnie wartości. O tę ostatnią trzeba umieć pokojowo zabiegać, a nawet „walczyć”!

Kolejny mówca, dr Michał Klingier, dostrzegł autorski wkład teologii Profesora do myśli teologicznej XX wieku. Witold Benedyktowicz nie

kreował jej całkowicie od nowa, lecz opierał na źródłach teologii Reformacji i ich współczesnych interpretatorach. Szczególnie interesującą dla Profesora była teologia Karola Bartha.

Mówca przypomniał określenie używane z lubością przez Mistrza: 'Boże uroszczenie'. Naszkicował znaczenie tego pojęcia w myśli ojców pustyni, współczesnej teologii prawosławnej i protestanckiej. Wraz z Barthem prof. Benedyktowicz „budował wieść chrześcijańską na *osobowej* relacji Boga i człowieka.” W tym kontekście postrzegać należy całą dalszą narrację o 'przykazaniu', 'grzechu', 'wierze'. Ciekawym było przypomnienie i rozwinięcie myśli o tym, że 'Adam stał się etykiem' w wyniku upadku, co spowodowało 'dramat i dylemat moralności'. Ta inspirująca myśl rodzi jednak pytanie o to, kto sprowokował, kto dopuścił do tego, że Adam stał się etykiem. Innymi słowy: było to dziełem przypadku, czy skutkiem Bożego działania? Czy pierwszym etykiem nie był jednak zupełnie kto inny? Koniecznie należy zapoznać się z tym wykładem ponownie, aby dotrzeć do głębi jego przekazu i znaczenia.

Kolejny prelegent, dr Mariusz Orłowski swe przemyślenia przedstawił w trybie on-line. Już sam temat „Czego o etyce ewangelickiej nie dowiemy się od Księdza Profesora Witolda Benedyktowicza?” budził zdziwienie i stanowił zacznik do głębszych przemyśleń i rozmów. Nie trudno było zauważyć, że takie postawienie sprawy wymagało głębszego rozeznania kontekstu, w którym przyszło żyć i działać Księdzu Profesorowi.

Bardzo żałuję, że dzisiaj nie ma możliwości przeprowadzenia dyskusji nad poszczególnymi wystąpieniami. Nie tracę nadziei, że taka nastąpi po opublikowaniu przedstawionych referatów.

W tym momencie pozwolę sobie na osobistą refleksję nad teologicznym wkładem Księdza Profesora. W. Benedyktowicz, znając dogłębnie teologię ewangelicką, mając dobre rozeznanie teologii katolickiej i prawosławnej, w swej pracy teologicznej korzystał z narzędzi, które w teologii ewangelicko-metodystycznej określane są jako wesleyański *quadrilateral* [czworobok].

Oznacza to, że wszelkie teologizowanie oparte musi być na Piśmie Świętym, które rozeznawane winno być rozumnie, w świetle tradycji oraz doświadczane w codziennym życiu wiary. Tej 'metodzie' Profesor był wierny w całym spektrum swej teologicznej działalności.

Dla mnie Profesor był człowiekiem 'Logosu', 'Etosu' i 'Patosu', co może, ale nie musi, sugerować arystotelesowski trójkąt retoryczny. Bez wątpienia prof. W. Benedyktowicz był wybitnym retorykiem. Jego łatwość wysławiania się, oratorska lekkość przekazywania trudnych tematów, inspirujące kaznodziejstwo nacechowane erudycją były specyficzne, niepowtarzalne i nienurzące. Profesor był kaznodzieją chętnie słuchanym w kaplicach, kościołach i katedrach różnych wyznań. Na jego kazania chodziło się z zaciekawieniem i radością. Doprawdy był człowiekiem 'Logosu', 'Etosu' i 'Patosu'.

'Logosu', 'Słowa' pisanego przez duże 'S', gdy odnosiło się do tego „Słowa, które stało się ciałem” (J 1,14). W swej teologicznej refleksji ks. prof. W. Benedyktowicz, jak większość teologów ewangelickich, był chrystocentryczny. Był również człowiekiem 'słowa' pisanego przez małe 's' w kontekście słowa zwiastowanego, proklamowanego w mowie, piśmie i druku. Jego kaznodziejstwo nacechowane było klarowną myślą, logicznym wywodem oraz zaskakującą słuchaczy erudycją i wiedzą połączoną z duszpasterską pokorą i troską. A wszystko to ze względu na Słowo, które nim zawładnęło.

'Etosu' – czyli wszystkiego tego, co profiluje etykę, wyraża porządek, ład, przejrzystość i systematyczność myśli oraz działania i owocuje prawością, obowiązkowością i spolegliwością. Taki był Profesor! Nacechowany powagą i spolegliwością wszystkiego tego, co mówił, pisał lub czynił, wytwarzał wokół siebie nimb osoby poważnej, spolegliwej, której można było zaufać. W swych wypowiedziach odwoływał się do inteligencji, wiedzy, moralności i duchowości swych słuchaczy tak, aby w nich rozbudzać etos życia wiarą, nadzieją i miłością. Był człowiekiem protestanckiego etosu.

‘Patosu’ – pojmowanego jako uczucie, namiętność, pasja, cierpienie. Profesor posiadał artystyczną wrażliwość, którą wyrażał zamiłowaniem do muzyki, teatru, literatury. Swoje pasje okazywał w życiu prywatnym, kościelnym, duszpasterskim i akademickim. Wrażliwość ta prowadziła go w kierunku upodobniania się do sposobu myślenia i działania, jakie było w Jezusie Chrystusie! Książd Profesor swą biblistyczną, teologiczną i ekumeniczną pracę wykonywał z pełnym oddaniem i wielką pasją.

Intuicyjnie wyrażał to, co we współczesnej teologii metodyzmu określane bywa jako: *orthodoxis*, *orthopraxis*, *orthopatia*.

Orthodoxis – ‘właściwe nauczanie’. Chodzi o życie oparte na poprawnym nauczaniu i sławieniu Boga. Jako teolog systematyczny porządkował i ubogacał dogmatyczne i etyczne nauczanie polskiego protestantyzmu. W swych akademickich wykładach akcentował znaczenie teologii dialektycznej głównie w ujęciu Karola Bartha. W niej bowiem odnajdywał solidne zakotwiczenie w luteranckiej i kalwińskiej teologii Reformacji, stanowiących fundamenty etosu teologii ewangelickiej. Dążenie do ukazania wspólnej teologicznej prawdy, która zbudowana została na fundamencie słowa Bożego Starego i Nowego Testamentu, a szczególnie wyrażanej w nauczaniu Jezusa, apostołów i późniejszych ich interpretatorów do IV wieku chrześcijaństwa, stanowi wyznacznik teologicznego zaangażowania Mistrza. Profesor w swym teologicznym myśleniu w zadziwiający sposób godził z sobą Zakon z Ewangelią, rozum z sercem, wesleyanizm z barthianizmem, teologię ludową z akademicką. We wszystkich aspektach chodziło o zachowanie właściwego, zbalansowanego nauczania o Bogu.

Orthopraxis – ‘właściwe postępowanie’. Chodzi o właściwą relację do Boga, bliźniego, siebie samego oraz środowiska naturalnego. W. Benedyktowicz miał upodobanie w dyscyplinie wiary i wymogu czynienia dobra. Był przecież teologiem systematycznym i praktykującym w sektorze duszpasterskim! W swej etyce zatytułowanej „Co powinniśmy czynić” (bez znaku zapytania!) nawiązał do nieustannie stawianego

pytania, co czynić (Łk 3,10.12.14, Dz 2,37). W swym dziele Profesor nie udzielał prostych odpowiedzi. Raczej przedstawiał zagadnienia tak, aby pomóc człowiekowi wierzącemu i myślącemu w odnajdywaniu własnej odpowiedzi. Codzienne życie wiary wymaga nie tylko nieustannego poszukiwania odpowiedzi na proste pytania: jak żyć, jak praktykować swą wiarę, ale na przykładowym postępowaniu w sytuacjach dwuznacznych, jeszcze nie całkiem rozeznaczonych. Właściwe postępowanie klarownie wyraża właściwe nauczanie.

Orthopatis – ‘właściwe usposobienie’. Chodzi o charakter, jaki był w Jezusie Chrystusie. Chodzi o wplecenie we własne życie Jezusowej perspektywy myślenia, odczuwania i postępowania. Duchowy charakter chrześcijanina związany jest przede wszystkim z działaniem Ducha Świętego. To działanie odkrywa i wzmacnia w nim dążenie do miłości. Nie chodzi o jakąś wymagowaną bezgrzeszność, lecz o kształtowanie osobowości w znaczeniu Chrystusowej miłości i Jego oczekiwań. Otwarty, pokojowy i sprawiedliwy charakter współczesnego chrześcijanina wyrażać winien teologiczną głębię Bożej miłości zobrazowanej w życiu i dziele Jezusa Chrystusa. To doświadczanie działania Chrystusa w nas i przez nas stanowi ukoronowanie wszystkiego, co nauczamy i co praktykujemy.

Szanowni uczestnicy tego sympozjum!

Kończąc swe wystąpienie, serdecznie dziękuję wszystkim znamienitym prelegentom za ich trud przygotowania wykładów i za zawartą w nich inspirację do dalszych przemyśleń.

Dziękuję Eminencji, Metropolicie Sawie, a także Ekscelencjom Zwierzchnikom Kościołów, Biskupom, Profesorom i wszystkim uczestnikom tego ważnego wydarzenia, upamiętniającego nietuzinkowego człowieka. Przywołuję cytat metodystycznego biskupa ze Szwajcarii, śp. Franza W. Schäfera, który przez wiele lat blisko współpracował ze śp. ks. prof. Witoldem Benedyktowiczem:

Niezależny w osądach, niezależny w wyznaczaniu celów, zarówno dla siebie, jak i dla Kościoła, wciąż na nowo otwarty i wyrozumiały wobec

ludzi, którzy pytają o sens historycznego przemijania [...] Witold Benedyktowicz miłuje swój Kościół. Nigdy jednak nie preferował kościelnego politykierstwa. Głębokie zrozumienie liturgicznych form i ich ekspresji powodowały, że był szeroko otwarty na kwestie bratniego Kościoła prawosławnego. Zaś nieustrudzony wysiłek w kwestiach teologii systematycznej czyniły go partnerem z Kościołami katolickimi. Jego ekumeniczne zaangażowanie nie leżało w kwestiach strukturalnych. Żył bardziej głębią duchowego wymiaru (Schäfer 1996, 173).

W życiu i nauczaniu Profesora właściwie zawsze chodziło o duchową głębię, której nieustrudzenie doszukiwał się w katolicyzmie, prawosławiu i ewangelicyzmie. Odnalazł ją w metodyzmie, któremu pozostał wierny aż do śmierci. Czy duchowość to właściwa platforma pojednania chrześcijan o różnych poglądach teologicznych, odmiennej wrażliwości liturgicznej i aktywności społecznej? Nieustannie należy poszukiwać wspólnej odpowiedzi na to kompleksowe zagadnienie, a także na stwierdzenie: 'co zrobić' w sytuacji, kiedy brak odpowiedzi. Może nie należy stawiać pytań...

Dziękuję bardzo serdecznie za okolicznościowe adresy nadesłane i odczytane przez:

- Jego Eminencję Sawę, Metropolitę Warszawy i całej Polski,
- Panią Dyrektora Towarzystwa Biblijnego w Polsce w stanie spoczynku Małgorzatę Platajs
- Ministra Edukacji Narodowej Pana prof. Przemysława Czarnka.

Dziękuję również za promocję książek: Witolda Benedyktowicza „Zwiastowanie łaski i wolności” oraz Mariusza Orłowskiego „To powinniśmy czynić” dokonanej przez ks. sup. Zbigniewa Kamińskiego. Życzę dobrego dnia oraz wielu dalszych ciekawych przemyśleń!

Bibliografia

Schäfer, Franz W. 1996. „Witold Benedyktowicz.” W *Siła poselstwa*. Warszawa: Wydawnictwo Pielgrzym Polski.

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
w WARSZAWIE

Rok LXIV

Zeszyt 2

ROCZNIK TEOLOGICZNY

WARSZAWA 2022

REDAGUJE KOLEGIUM

dr hab. Jakub Sławik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr hab. Jerzy Sojka, prof. ChAT – sekretarz redakcji

MIĘDZYNARODOWA RADA NAUKOWA

JE metropolita prof. dr hab. Sawa (Michał Hrycuniak), ChAT

bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański, ChAT

abp prof. dr hab. Jerzy Pańkowski, ChAT

bp prof. ucz. dr hab. Marcin Hintz, ChAT

prof. dr hab. Atanolij Aleksiejew, Państwowy Uniwersytet w Petersburgu

prof. dr Marcello Garzaniti, Uniwersytet we Florencji

prof. dr hab. Michael Meyer-Blanck, Uniwersytet w Bonn

prof. dr hab. Antoni Mironowicz, Uniwersytet w Białymstoku

prof. dr hab. Wiesław Przyczyna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

prof. dr hab. Tadeusz Stegner, Uniwersytet Gdański

prof. dr Urs von Arx, Uniwersytet w Bernie

prof. dr hab. Piotr Wilczek, Uniwersytet Warszawski

Redakcja językowa – Kalina Wojciechowska

Skład komputerowy – Jerzy Sojka

W związku z wprowadzaniem równoległej publikacji czasopisma w wersji papierowej i elektronicznej Redakcja „Rocznika Teologicznego” informuje, iż wersją pierwotną jest wersja papierowa.

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANSH [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]

PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.

All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission and are from BibleWorks (www.bibleworks.com)

ISSN 0239-2550

Wydano nakładem

Wydawnictwa Naukowego ChAT

ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa, tel. +48 22 635-68-55

Objętość ark. wyd.: 18,5. Nakład: 100 egz.

Druk: druk-24h.com.pl

ul. Zwycięstwa 10, 15-703 Białystok

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY

- JERZY OSTARCZUK, *Рукописное Евангелие-тетр РГБ собр. Е. Е. Егорова (ф. № 98) № 139 и его старопечатный оригинал. Исследование месяцесловных памятей* 373
- BARBARA DZIERŻANOWSKA, *Polsko-ruska pieśń z XVIII w. o świętym Wasyliu* 397
- LESZEK JAŃCZUK, *Próba rozłamu w Zjednoczonym Kościele Ewangelicznym w 1956 roku* 419
- MAREK ŁAWRESZUK, *„Święta Ruś” w relacji z etnofiletyzmem i ideą imperialną* 443
- ROBERT MIKSA, *Teologiczna wizja. Znaczenie oraz warunki jej formułowania w teologii ewangelikalnej w ujęciu Richarda Lintsa* 465
- PIOTR DRÓŻDŹ, *Teologiczno-antropologiczny wymiar wypoczynku młodzieży na podstawie wybranych aspektów działalności parafii mariawickiej w Cegłowie* 497
- MARCIN HINTZ, *Motywy pokoju i pojednania w teologii Witolda Benedyktowicza* 513

MATERIAŁY

- ZBIGNIEW KAMIŃSKI, *Postać i działalność ks. prof. Witolda Benedyktowicza (1921-1997)* 535
- MICHAŁ KLINGIER, *„Co powinniśmy czynić”. Teologiczna refleksja prawosławnego ucznia nad dziełem Witolda Benedyktowicza* 557
- Adres gratulacyjny Prawosławnego Metropolity Warszawskiego i całej Polski* 565
- MAŁGORZATA PLATAJS, *Wspomnienie Dyrektora Towarzystwa Biblijnego* 567
- EDWARD PUŚLECKI, *Podsumowanie sesji poświęconej ks. prof. Witoldowi Benedyktowiczowi* 571

REVIEWS

<i>Witold Benedyktowicz, Zwiastowanie łaski i wolności. Wybór pism, Wydawnictwo Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego „Pielgrzym Polski”, Warszawa 2021, pp. 591 (GRZEGORZ PEŁCZYŃSKI).....</i>	579
Wykaz autorów	585

Contents

ARTICLES

- JERZY OSTAPCZUK, *Early printed original of the manuscript Tetraevangelion RGB E. E. Egorov No 139. Textual Research on the Menologion* 373
- BARBARA DZIERŻANOWSKA, *Polish-Ruthenian song from the 18th century about St. Vasili*..... 397
- LESZEK JAŃCZUK, *Attempted split from the United Evangelical Church in 1956*..... 419
- MAREK ŁAWRESZUK, *“Holy Rus’” in relation to ethno-phileticism and the imperial idea*..... 443
- ROBERT MIKSA, *Theological Vision. Its Importance and Conditions of its Formation in the Evangelical Perspective of Richard Lints* 465
- PIOTR DRÓŹDŹ, *Theological and anthropological dimension of youth recreation on the basis of selected activity aspects in the Cegłów Mariavite parish*..... 497
- MARCIN HINTZ, *Themes of peace and reconciliation in the theology of Witold Benedyktowicz*..... 513

MATERIALS

- ZBIGNIEW KAMIŃSKI, *The figure and activity of rev. prof. Witold Benedyktowicz (1921-1997)* 535
- MICHAŁ KLINGIER, *“What should we do”. Theological reflection of an Orthodox student on the work of Witold Benedyktowicz*..... 557
- Congratulatory address of the Orthodox Metropolitan of Warsaw and All Poland*..... 564
- MAŁGORZATA PLATAJS, *Recollections of the Director of the Bible Society*..... 567
- EDWARD PUŚLECKI, *Summary of the session dedicated to rev. prof. Witold Benedyktowicz* 571

RECENZJE

<i>Witold Benedyktowicz, Zwiastowanie łaski i wolności. Wybór pism, Wydawnictwo Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego „Pielgrzym Polski”, Warszawa 2021, ss. 591 (GRZEGORZ PEŁCZYŃSKI).....</i>	579
List of authors	585

Wykaz autorów

Jerzy Ostapczuk, j.ostapczuk@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Władysława Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Barbara Dzierżanowska, barbara.dzierzanowska@uw.edu.pl, Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki, Instytut Literatury Polskiej, Zakład Literatury i Kultury Epok Dawnych, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

Vladimir Sakharov, vsakharov@student.chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Leszek Jańczuk, l.janczuk@wsts.edu.pl, Wyższa Szkoła Teologiczno-Społeczna w Warszawie, ul. Wyborna 20, 03-681 Warszawa

Marek Ławreszuk, m.lawreszuk@uwb.edu.pl, Katedra Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku, ul. Ludwika Zamenhofska 15, 15-435 Białystok

Robert Miksa, robertmiksa@gmail.com, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Piotr Drózdź, pdrozd@student.chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Marcin Hintz, m.hintz@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Władysława Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa